

Je možné pěstovat mák ekologicky?

Vznesete-li dotaz na organizace v ČR, pověřené kontrolou v EZ, týkající se výměr a sklizně ekologicky pěstovaného máku, ve dvou ze tří případů se odpovědi nedaří. Třetí subjekt Vám sdělí, že (pokud je mu známo) v jeho "rajónu" pěstují mák dva zemědělci, ti však pouze pro svou vlastní potřebu. A tak se ocitáte tam, kde jste byli před vznesením dotazu. Více než 20 let po vzniku prvních ekologicky hospodařících podniků na našem území jde o záležitost spíše tristní, než úsměvnou.

Jak se zdá, nejen olejiny jsou, pro ekologické pěstitele tvrdým oříškem. Svědčí o tom množství dovozů produkce, kterou bychom dokázali vypěstovat u nás (namátkou pohanka a proso z Číny). Článek se však bude věnovat pouze možnosti, jak pěstovat ekologicky mák a mít z tohoto počínání spíše užitek než škodu.

Proč pěstovat biomák?

Nastolí-li někdo otázku, proč by měl být mák pěstován ekologicky, je odpověď nasnadě: Protože na trhu chybí. Protože je poptáván a jeho cena převyšuje cenu konvenčního máku, kterým se podařilo zahltit celou Evropu, ale uspěl i v zámoří. Protože na podniku můžete prodat kilo ekologického máku za sto i více korun a protože je k nám do bioobchodů dovážěn (nákladní automobilovou dopravou) v rámci projektu Turecko a 200 g posléze prodáváno za 78 Kč. Proto!

Ale důvodem by mohla být i skutečnost, že pěstovat mák není vůbec jednoduché, že na to člověk musí z praktické agronomie leccos umět a nebát se zkoušet nové postupy. Zkrátka, že ekologický sedlák není žádný béčko, které vyžene několik ovcí na pastvu, pobere dotace za posekání louky v pravý čas a má vystaráno. Ani mák se nemusí pěstovat ekologicky tak, jak jej pěstovali prarodiče – s řepou, úmorným ručním jednacením, okopáváním, pletím, ruční sklizní a ručním vyklápáním (i když jde o činnosti značně uklidňující a mnohem zdravější, než jakými jsou polykání pilulek a návštěvy psychoterapeutů proti únavě a rozčarování ze světa). Současné zemědělství disponuje moderními technologiemi a není důvod, abychom ty, které ekologický systém připouští, nepoužívali a to, i když máme značně omezené finanční možnosti a nemůžeme investovat do moderních strojů. Rakouští sedláci o tom vědí a mnohé zemědělské usedlosti rozšířily a zatraktivnily svou nabídku nejen mákem mletým s cukrem pro hospodyňky, ale i prodejem makového másla a oleje k výrobě kosmetických přípravků.

Pokusy s pěstováním biomáku na ekostátku

Pokusy s ekologickým pěstováním máku byly poprvé založeny na ekologické farmě pana Tachecího v Budyni nad Ohří v roce 2005. Tento ročník byl na pokusném poli poznamenán nikoliv nevýznamným výskytem pcháče. Předplodi-

nou byla pšenice špalda, v níž se vyskytoval. V ekologickém zemědělství je tento plevel prakticky nelikvidovatelný. Tehdy poprvé byl v Budyni nad Ohří zaznamenán výskyt krytonosce makovicového (obr. 1), přičemž poškození bylo pozorováno asi u 5 % makovic z porostu (obr. 2).

Obr. 2

Makovice poškozené krytonosem makovicovým

Pramen: Rod, 2011

Dostupné z <http://www.agromanual.cz/cz/atlas/skudci/skudce/krytonosec-makovicovy.html>

Obr. 1 Pár krytonosců makovicových

Dostupné z <http://www.syn-genta.com/count-ry/cz/cz/reseni-syn-genta/skudci/Pages/krytonosec-makovicovy.aspx>

V následujících letech ovšem výskyt i aktivity brouka dramaticky vzrostly, a tak již v roce 2009 bylo napadeno 100 % makovic jarního máku. K šíření krytonosce makovicového značně přispívá faktická změna klimatu (ať již je způsobena čímkoliv a kýmkoliv) v interakci s geografickou polohou a přírodně klimatickými poměry, v nichž se ekostatek pana Tachecího nachází. Údolí řeky Ohře hraje v celém příběhu nemalou roli.

Kromě krytonosce makovicového škodí na porostech máku krytonosec kořenový. Na rozdíl od prvního škodí však na vzcházejícím porostu (obr. 4, 6). Požerky na listech a rostlinkách způsobuje výpadky od 30–70 %, podle parcely (obr. 3, 4). V druhé generaci napadají larvy vylíhlé z nakladených vajíček kořenový systém, oslabují jej a poškozením otevírají cestu druhotnému napadení rostlin chorobami. Ve vlhčích ročních se zvyšuje možnost výskytu chorob jako je plíseň maková a helmintosporiáza, vyskytují se bakteriízy a virózy. Pokud jde o choroby, popsané přírodní podmínky zvyšují rovněž pravděpodobnost vysokého napadení dozrávajících makovic alternáriovými černěmi na dozrávajících makovicích.

Výše popsané překážky na cestě k úspěšnému pěstování a sklizni ekologického máku jsou pro ekologického země-

Obr. 3. Krytonosec kořenový

Pramen: www.agromanual.cz, Rotrekl, 2011

děle nepříjemné, z pokusnického hlediska však jde o poměry vynikající, protože lze zkoušet různé postupy, strategie a přípravky povolené v ekologickém zemědělství a přitom všem sledovat prakticky nenarušitelné aktivity brouků z rodu nosatců i jiného hmyzu.

U chorob je situace poněkud lepší, protože lze použít přípravky povolené v eko-

Obr. 4 Výpadky porostu způsobené krytonosem kořenovým (vpravo)

Pramen: www.agromanual.cz, Rotrekl, 2011

logickém zemědělství, které prokazatelně působí na snížení výskytu chorob (Polyversum) a současně zvyšují odolnost a vitalitu rostlin (Supresivit, Gliorex – pomocný půdní prostředek, Aqua vitrin – vodní sklo). Alespoň v našich pokusech jsme zaznamenali pozitivní působení těchto přípravků.

Největší potíž pro ekologické pěstování máku nicméně vyplývá ze skutečnosti, že mák po zasetí pomalu vzklíčuje a vzchází rozhodně pomaleji než plevel. Tato okolnost vede k nutnosti častého plečkování, které v pokusech děláme Martínkovou ruční plečkou, reálně na provozních plochách by ji však bylo možné řešit pěstováním v širokých řádcích (40–45 cm) a pravidelným proplečkováním do výšky rostlin kolem 30 cm.

**Perla Kuchtová, Libor Mičák,
Petr Dvořák, Miroslava Hájková**

DOKONČENÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLE

Další zkušenosti z pěstování biomáku u Karla Tachecího v Budyni nad Ohří.